

“शहरनामाच्या“ खंडोबा मंदिरातील हेरिटेज वॉकनी सारेजण मंत्रमुग्ध !

ज्योतिर्मय **साहित्य**

छत्रपती संभाजीनगर (सुधीर कोर्टीकर) – छत्रपती संभाजीनगर मधील “शहरनामाच्या“ चौथ्या हेरिटेज वॉकचे आयोजन पुरातत्व विभाग , एमजीएम विद्यापीठ, आख्यान फाऊंडेशन, गरवारे कम्युनिटी सेंटर, रोटीरी क्लब ऑफ छत्रपती संभाजी नगर ईस्ट, अ‍ॅडगाइड मीडिया प्रा.लि.आणि भारत पर्यटन , पर्यटन मंत्रालय ,भारतसरकार यांच्या संयुक्त विद्यमाने या उपक्रमाचे आयोजन करण्यात आलेले होते. इतिहास अभ्यासक उमेश पटवर्धन आणि पुरातत्त्वविद आशुतोष पाटील यांनी मार्गदर्शन केले.

पुरातन दांडेकर वाडा

हेरिटेज वॉकची सुरुवात पुरातन दांडेकर वाड्या पासून झाली.दांडेकर परिवाराचा यथोचित सन्मान करण्यात आला.वर्षा दांडेकर, आशिष दांडेकर, संदीप दांडेकर यांनी आपल्या वाड्याविषयी दिली.दांडेकरांच्या देवघरात साधारण आठ इंच उंचीची पंचधातूची व्दादश हस्त असलेली उजव्या सोडेची गणपतीची मूर्ती आहे.थोरले माधवराव पेशवे यांनी ही गणेशमूर्ती त्यांना दिलेली आहे.सुंदर नक्षीकाम केलेल्या पितळी सिंहासनावर बसलेली आहे.गणपती विषयीची आणखी एक माहिती अशी १९१० साली लोकमान्य टिळक एका खटल्याच्या निमित्ताने औरंगाबादमध्ये आलेले होते त्यावेळी या व्दादश गणपतीचं दर्शन घेण्यासाठी दांडेकर वाड्यात आलेले होते.त्याच प्रमाणे डॉ. रामचंद्र महाराज पारनेकर, अ‍ॅड.विष्णू महाराज पारनेकर यांनीही दर्शन घेतले

आहे अशी माहिती दांडेकर यांनी दिली.

गणपती बारवाला भेट

एक दोन किंवा चारही बाजूंनी विहिरीला खालपर्यंत पायऱ्या असतात अशा मोठ्या विहिरीला बारव असे म्हणतात. अहमदनगर जवळील देरवाडी येथे हत्ती बारव आहे.साताऱ्याहून पुणे रस्त्यावर नागेवाडीत १७२४ साली संभाजी महाराजांच्या काळातील मोठी बारव आहे. आपल्या खंडोबा मंदिराच्या जवळच गणपती बारव आहे. याविषयी आशुतोष पाटील व उमेश पटवर्धन यांनी सविस्तर माहिती दिली.

साताऱ्यातील खंडोबा मंदिर

छत्रपती संभाजीनगर जलळील सातारा परिसरातील खंडोबा मंदिर हे हेमाडपंथी आहे. या मंदिराच्या तीन किलोमीटर अंतरावर मुळ खंडोबाचं हेमाडपंथी मंदिर आहे.शासनांनी २५० करोडचा निधी उपलब्ध करून दिल्यामुळे या मंदिराचा जिर्णोद्धारचे काम सुरु आहे.१७६६ साली हे खंडोबाचे मंदिर अहिल्याबाई होळकरांनी बांधले आहे.मंदिराचे पुजारी

विशाल धुमाळ आणि साताऱ्याचेच रहिवासी विजय सोणावणे यांनी मंदिरात साजरे होणारे सण उत्सव पूजा अर्चा नैवेद्य यांच्या विषयी माहिती दिली.

साताऱ्यातील खंडोबा मंदिरा विषयीची सविस्तर माहिती असलेल्या त्यांनी लिहिलेल्या लेखांच्या प्रती सुधीर कोर्टीकर यांनी सगळ्यांना दिल्या.“‘‘आपली कुलदैवत‘‘. हे महाराष्ट्रातील मंदिरावरील त्यांनी लिहिलेलं पुस्तक लवकरच प्रकाशित केले जाणार आहे असंही त्यांनी सांगितलं. या हेरिटेज वॉकच्या वेळी गरवारे कंपनीच्या कम्युनिटी सेंटरचे संचालक सुनील सुतावणे व रमाकांत रौतले भारत पर्यटन विभागाच्या वरिष्ठ अधिकारी स्नेहल पाटील, एमजीएम विज्ञान केंद्राचे संचालक श्रीनिवास औंधकर, प्रगतशील ज्येष्ठ नागरिक सेवाभावी संस्थेचे अध्यक्ष प्रमोद व भेंडे व टीम, राजश्री अग्रवाल, खंडोबा मंदिराचे सचिव साहेबराव पळसकर, सामाजिक नेते विजय सोनवणे यांची प्रमुख उपस्थिती होती.

संत ज्ञानेश्वर ब्राह्मण संस्थेच्या सभेत क्रांतीकारकांच्या आठवणींना उजाळा

ज्योतिर्मय **साहित्य**

पिंपळे सौदागर : देशासाठी

बलिदान दिलेल्या क्रांतीवीरांच्या कार्यकर्तृत्वाला येथील श्री संत ज्ञानेश्वर ब्राह्मण संस्थेच्या मासिक सभेत उजाळा देण्यात आला. क्रांती दिनानिमित्त रविवार दि. ९ रोजी सायंकाळी कुणाल आयकॉन रोडवरील स्व. बाळासाहेब कुंजीर क्रिडांगणाच्या परिसरात ही सभा आयोजित करण्यात आली होती.

कार्यक्रमाच्या प्रमुख

वक्त्या भावना बुजोणे यांनी आपल्या भाषणात क्रांतीकारकांनी देशाच्या स्वातंत्र्यासाठी दिलेल्या योगदानाबद्दल माहिती दिली. कार्यक्रमाच्या प्रारंभी भावना बुजोणे, दिपक राव, विजय मोरवणे पूर्वा देशमुख यांच्या हस्ते संत ज्ञानेश्वर माऊलीच्या प्रतिमेचे पूजन आणि

दिपप्रज्वलन करण्यात आले. क्रांती दिनाच्या औचित्याने स्वातंत्र्यवीर वि. दा. सावरकर यांचे “ जयोस्तुते श्री महंमगले “ हे गीत सामूहिक पद्धतीने तर हेमलता गोडबोले, शशिकांत कुलकर्णी, प्रकाश मोदी, भास्कर पाटील यांनी विविध गाणी सादर केली. रिद्धिमा देशमुख हिने

भगवद्गीतेतील अध्याय म्हटला.

कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक शाशांक खांडेकर यांनी केले तर सुत्रसंचलनाची जबाबदारी स्नेहा चिंचवडकर यांनी सांभाळली. अध्यक्षीय समारोप विलास जोशी यांनी केला. राष्ट्रीयताने कार्यक्रमाची सांगता करण्यात आली.

श्रीयश पॉलिटेक्निकमध्ये ‘इंडक्शन प्रोग्राम २0२६२७’ उत्साहात संपन्न

ज्योतिर्मय **साहित्य**

छत्रपती संभाजीनगर : श्री यश प्रतिष्ठान संचलित श्रीयश कॉलेज ऑफ इंजिनिअरिंग अँड टेक्नॉलॉजी (पॉलिटेक्निक) येथे नव्याने प्रवेश घेतलेल्या प्रथम वर्षाच्या विद्यार्थ्यांसाठी आयोजित सहा दिवसीय ‘विद्यार्थी इंडक्शन प्रोग्राम २०२६२७’ उत्साहपूर्ण वातावरणात संपन्न झाला. नवप्रविष्ट विद्यार्थ्यांना महाविद्यालयीन जीवनाची ओळख करून देण्याबरोबरच तंत्रशिक्षणाची दिशा, शैक्षणिक शिस्त, कौशल्यविकास आणि भविष्यातील उच्च शिक्षण व रोजगाराच्या संधी याबाबत मार्गदर्शन मिळावे, या उद्देशाने या कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते.

कार्यक्रमाच्या उद्घाटनप्रसंगी श्रीयश प्रतिष्ठानचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी कोमोडोर सुंदर गोचर्के प्रमुख पाहुणे म्हणून उपस्थित होते. त्यांनी विद्यार्थ्यांना अभ्यासातील सातत्य, शिस्त, सकारात्मक दृष्टिकोन आणि तंत्रज्ञान क्षेत्रातील बदलत्या संधींचा प्रभावीपणे उपयोग करण्याचे आवाहन केले. यावेळी महाविद्यालयाचे प्राचार्य प्रा. संदीप खंडांगळे, ह्यांनी अभ्यासक्रम तसेच भविष्यातील संधी ह्याच मार्गदर्शन केले. रोजगाराभिमुख प्रशिक्षण व नियुक्ती विभागप्रमुख प्रा. अनिल पालवे, व्यवस्थापक अजय नोहा, विविध शाखांचे विभागाप्रमुख, प्राध्यापकवृंद, शिक्षकेतर कर्मचारी आणि विद्यार्थी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

सहा दिवसांच्या या उपक्रमाला विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासाला केंद्रस्थानी ठेवून विविध मार्गदर्शनपर आणि अनुभवाधारित सत्रांचे आयोजन करण्यात आले. विद्यार्थ्यांना महाविद्यालयाची पारस्परभूमी, विविध शैक्षणिक विभाग, अद्ययावत प्रयोगशाळा आणि उपलब्ध सुविधांची माहिती देण्यात आली. महाराष्ट्र राज्य तंत्रशिक्षण मंडळाचा अभ्यासक्रम,

परीक्षा पद्धती, शासकीय शिष्यवृत्ती योजना, मॅटर-टीजी प्रणाली तसेच अ‍ॅंटी-रॅपिंग समितीच्या नियमांबाबतही विद्यार्थ्यांना सविस्तर मार्गदर्शन करण्यात आले.

पदविका शिक्षणानंतर उपलब्ध असलेल्या उच्च शिक्षण आणि रोजगाराच्या विविध संधी, ध्येयनिश्चिती, व्यक्तिमत्त्व विकास आणि प्रभावी संवाद कौशल्ये याविषयी तज्ज्ञांच्या मार्गदर्शनातून विद्यार्थ्यांना करिअरविषयक दिशा देण्यात आली. त्याचबरोबर विद्यार्थ्यांचे शारीरिक व मानसिक आरोग्य सुदृढ राहावे यासाठी योग, ध्यानधारणा आणि मानसिक स्वास्थ्याचे महत्त्व समजावून सांगण्यात आले. दैनंदिन जीवनातील अन्न भेसळीबाबत जनजागृती करणारे विशेष सत्रही घेण्यात आले.

नवप्रविष्ट विद्यार्थ्यांमधील सुप्त कलागुण, सर्जनशीलता आणि आत्मविश्वासाला वाव मिळावा यासाठी ‘टॅलेंट सच’ या विशेष उपक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. या उपक्रमाला विद्यार्थ्यांनी उत्स्फूर्त प्रतिसाद देत विविध कला व कौशल्यांचे सादरीकरण केले. त्यामुळे विद्यार्थ्यांना आपल्या व्यक्तिमत्त्वातील विविध पैलू व्यक्त करण्याची आणि सहाध्यायांशी संवाद साधण्याची संधी मिळाली.

इंडक्शन प्रोग्रामच्या अंतिम टप्प्यात

सांगता येत नाही आणि सहनही होत नाही.....

तुमचे प्रॉब्लेम लपवून ठेवू नका त्यासाठी तज्ज्ञ डॉक्टरांचे मार्गदर्शन घ्या फोनवर आणि घरीबसून औषधी मिळवा.
■ ऑनलाईन औषधोपचार : आता सर्वकाही झाले आहे ऑनलाईन मग आजारपणात पुण घरबसल्या औषधोपचार घ्या, कुठेही जाण्याची गरज नाही, वेळ व पैसा वाचवा 100 % खात्रीशीर इलाज,

गुप्तरोग, शारीरिक थकवा, बऱ्याच गोष्टी कोणालाही सांगण्यास लाज वाटते अशा वेळेस फक्त फोनवर तुम्ही तुमचा आजार सांगू शकता व त्यावर आयुर्वेदिक पद्धतीने हमाखास उपाय केला जाईल, पोस्टाने औषध पाठविल्या जातील, प्रसिद्ध आयुर्वेदाचार्य डॉ. शेख ए एच, 37 वर्षांचा अनुभव, 200 पेक्षा अधिक पुरस्कार प्राप्त, 2 लाखांपेक्षा अधिक विविध लैंगिक समस्याग्रस्त रुग्णांवर यशस्वी उपचार, आतापर्यंत ५ ऑननरी डॉक्टरेटच्या पदव्या देऊन विविध संस्थांनी त्यांना सन्मानित केलेले आहे. त्यांच्या या कार्याची नोंद लंडन बुक ऑफ वर्ल्ड रेकॉर्ड, ओयासिक बुक ऑफ वर्ल्ड रेकॉर्ड, एशियन बुक ऑफ वर्ल्ड रेकॉर्ड, हुज-हू-इन एशिया रेकॉर्ड्स मध्ये विक्रीमी नोंद झालेली आहे. सेक्स विषयक कोणताही प्रॉब्लेम असो फक्त एकदा फोन करा व मार्गदर्शन घ्या. व तुमचे प्रश्न सोडवा.

Dr Shaikh A H - 98606 99906

कृतज्ञ मी कृतार्थ मी भगवंत हृदयस्थ आहे

© अपर्णा परांजपे कात्रज पुणे मो.95030 45495

🚩 विश्व गुरु भारत ..🚩

४. स्त्रियांचे शौर्य आणि सैनिकी सहभाग (वैदिक पुरावा) : वैदिक काळात स्त्रिया केवळ घरगुती कामांपुरत्या मर्यादित नव्हत्या, तर त्या रणांगणात शत्रूशी लढा देत असत. ऋग्वेदात 'विश्वपला' नावाच्या वीरांगनेचा उल्लेख येतो, जिचा पाय युद्धात कापला गेल्यानंतर तिला लोखंडाचा कृत्रिम पाय लावून तिने पुन्हा युद्ध केले होते. संस्कृत श्र्लोक (यजुर्वेद/ऋग्वेद संदर्भ): उताहं स्त्री शशीयसी पुंसो बहु तरा वयः। ऋधगदे वस्य यजतोऽयाचितुः॥ (ऋग्वेद ५.६१.६)

स्त्री अनेक पुरुषांपेक्षाही अधिक पराक्रमी, धाडसी आणि श्रेष्ठ असू शकते. ती रणांगणात शत्रूचा पराभव करण्यास पूर्णपणे सक्षम आहे. ५. आधुनिक विज्ञानाचा व निसर्गाचा दृष्टिकोन जर आपण जैविक आणि वैज्ञानिक दृष्टिकोनातून पाहिले, तर निसर्गाचा नियम "जो सक्षम आहे तोच टिकेल" हाच आहे. शरीरशास्त्र : आपल्या शरीरातील White Blood Cells (WBC) आणि रोगप्रतिकारक शक्ती हे शरीराचे सूक्ष्म "शस्त्र" आहेत. ते सतत बाहेरील विषाणूंशी युद्ध करतात. प्राणीशास्त्र : निसर्गाने सापाला विष, सिंहाला नखे-दात, आणि हरिणाला चपळता ही शस्त्रे म्हणूनच दिली आहेत. भारतीय परंपरेत "अग्रतः चतुरो वेदाः पृष्ठतः सशरं धनुः" (पुढे चार वेद म्हणजेच शास्त्र, आणि पाठीवर बाणांसह धनुष्य म्हणजेच शस्त्र) ही संकल्पना मांडली गेली आहे. शास्त्र आपल्याला 'काय करावे' हे शिकवते, आणि शस्त्र आपल्याला ते जगण्याचा आणि टिकवण्याचा अधिकार' मिळवून देते. संसारात शास्त्र आणि शस्त्र या दोन्हीचे ज्ञान असणे अत्यंत आवश्यक आहे! केवळ शास्त्र किंवा केवळ शस्त्राच्या ज्ञानाने काम भागणार नाही. शास्त्राच्या आधारेच शस्त्राची निर्मिती होते. निराकार शास्त्र जेव्हा साकार रूप घाणण करते, तेव्हा ते शस्त्र बनते. शस्त्राशिवाय कोणत्याही जीवाची कल्पना करणे व्यर्थ आहे, ती शक्यच नाही! (क्रमशः)

महावस्त्र नात्यांचं : महावस्त्राचे पदर...

विश्वास देशपांडे, चाळीसगाव, प्रतिक्रियेसाठी : ९४०३७४९९३२

'मावशी' (आईची प्रतिछाया)

मावशी आणि भावेमंडळी यांच्यातील नाते हे गमतीशीर आणि अथांग मैत्रीचे असते. आईपाशी जे सांगायला मुले घाबरतात, मनातल्या गुपितातल्या गोष्टी किंवा एखादा बालहट्ट, तो विश्वासाने उघड करण्याचे हक्काचे ठिकाण म्हणजे मावशी! मावशीच्या घरी गेलेले मूल कधीच उदास किंवा उपाशी राहिले आहे, असे होत नाही. आपल्या भाच्यांचे लाड करताना, त्यांना आवडणारे पदार्थ प्रेमाने बनवून भरवताना मावशीला जो आनंद होतो, तो तिच्या चेहऱ्यावर स्पष्ट दिसतो. मावशी या शब्दात एवढं प्रेम दडलेलं आहे की, एखादी अनोळखी वयस्कर स्त्री दिसली तरी तिला आपण प्रेमाने 'मावशी' म्हणून हाक मारतो. मावशी या शब्दाने तिच्याशी त्या क्षणापुरते का होईना पण नाते निर्माण होते. ती देखील मग आईच्या मायेने आपल्याशी बोलते,

असा अनुभव आपल्याला नेहमी येतो. आईच्या मैत्रिणीला आपण सहसा 'मावशी' म्हणूनच हाक मारतो; परंतु मैत्रिणीच्या आईला काकू म्हटले जाते. एखाद्या स्त्रीला मावशी म्हणून हाक मारली तर तिला राग येत नाही; पण काकू म्हटले तर काही स्त्रियांना राग येऊ शकतो! त्या गमतीने म्हणतात –"माझं काय वय झालंय का? मी काय काकूबाई वाटते का?" पण मावशी म्हटलं की असा राग येत नाही. एखाद्या लहान मुलीच्या मोठ्या बहिणीला मूल बाळ झाले, तर तिला अगदी लहान वयातच "तू आता मावशी झालीस" असे म्हटलं जातं. म्हणजे लहान वयात मिळालेला हा 'मावशी' पदाचा बहुमान राग येण्याचा नव्हे, तर अत्यंत आनंदाचा आणि अभिमानाचा असतो! (क्रमशः)

विचार ते विजय

लेखक - अमोल बोरीकर.मो. 86240 03013

राग जिकला की अर्थ आयुष्य जिकलं

रात्री झोपण्यापूर्वी कधीतरी शांतपणे स्वतःला एक प्रश्न विचारा... "जर उद्या सकाळी ज्यांच्यावर मी रागावलो, ते या जगातच नसतील... तर?" हा विचार जरी मनाला स्पर्श करून गेला, तरी रागाचा अर्धा डोंगर त्या क्षणीच वितळू लागतो. आपण किती सहज रागावतो... आईवर, वडिलांवर, पत्नीवर, पतीवर, मुलांवर, मित्रांवर. कारण आपल्याला वाटते, "हे आपलेच आहेत... कुठे जाणार?" पण आयुष्याचा सर्वात कठोर नियम असा आहे की, माणसं कायमची नसतात; आठवणी कायमच्या असतात. कितीतरी मुलं आजही आईच्या शेवटच्या दिवसाची आठवण काढून रडतात. कारण शेवटचं बोलणं प्रेमाचं नव्हतं... ते रागाचं होतं. कितीतरी वडिलांच्या डोळ्यांत शेवटपर्यंत मुलाच्या एका गोड शब्दाची वाट पाहणारी आस असते. कितीतरी पती-पत्नी एका क्षणाच्या अहंकारामुळे आयुष्यभर एकमेकांसोबत राहतात... पण मनानं कधीच भेटत नाहीत. आणि नंतर... घरात फोटो राहतात... आपण मात्र हरवून जातो. कपडे राहतात... माणूस निघून जातो. आठवणी राहतात... पण "माफ कर..." म्हणण्याची संधी कायमची निघून गेलीली असते. राग म्हणजे हातात घेतलेला निखार आहे. आपण तो दुसऱ्यावर फेकण्यासाठी घट्ट पकडून ठेवतो; पण स्वतः आधी भाजतो तो स्वतःचाच हात. विचार करा, आपण राग का येतो? जेव्हा गोष्टी आपल्या मनसारख्या घडत नाहीत,

जेव्हा समोरची व्यक्ती आपल्या अपेक्षेप्रमाणे वागत नाही, किंवा जेव्हा आपल्या अहंकाराला ठेच पोहोचते, तेव्हा आपल्या आत रागाचा ज्वालामुखी उद्रेक करतो. पण या रागाची पहिली शिकार कोण होते? ज्याच्यावर आपण रागावतो तो नाही, तर आपण स्वतः! रागात असताना आपण आपली बुद्धी, आपला विवेक आणि स्वतःवरील ताबा पूर्णपणे गमावून बसतो. निसर्ग आपल्याला संयमाचं सुंदर तत्त्वज्ञान शिकवतो. वादळ प्रचंड गाजतं, धडाडतं, सर्व काही हलवून सोडतं; पण काही क्षणांत शांत होतं. नदी मात्र कोणताही गाजवाजा न करता शांतपणे वाहत राहते आणि शेवटी विशाल समुद्राला जाऊन मिळते. आयुष्यातही सतत रागावणारी माणसं थकून जातात; राग संयमाने चावणारी माणसं मनं जिंकत पुढे जातात. रागावर विजय मिळवण्याचा पहिला मंत्र म्हणजे क्षणभर थांबणं. उत्तर देण्यापूर्वी एक खोल श्वास घ्या. स्वतःला विचारा –"मी जे बोलणार आहे, त्याने प्रश्न सुटेल की नातं तुटेल?" हा एक प्रश्न अनेक वाद जन्मालाच येऊ देत नाही. दुसरा मंत्र म्हणजे समजून घेण्याची वृत्ती. प्रत्येक व्यक्ती आपल्या आयुष्यात एखाद्या न दिसणाऱ्या संघर्षाशी झुंज देत असते. आपल्याला तिची चूक दिसते; पण तिच्या मनातील वेदना दिसत नाहीत. तिसरा मंत्र म्हणजे क्षमा. क्षमा ही समोरच्याला दिलेली भेट नसते; ती स्वतःच्या मनाला दिलेला मुक्तीचा श्वास असतो. राग धरून ठेवणं म्हणजे विष स्वतः पिऊन दुसऱ्याच्या मृत्यूची वाट पाहण्यासारखं आहे. लक्षात ठेवा...जेव्हा तुम्ही रागाची ती भयंकर लाट शांततने पचवायला शिकाल, तोच तुमच्या आयुष्यातील सर्वात मोठा 'विजय' असेल.आजच रागाचा त्याग करा, क्षमा करायला शिका... आणि 'विचार ते विजय' या प्रवासात आयुष्याचा खरा आनंद अनुभवा!